

Norsk namnelag

TIL KULTURDEPARTEMENTET

Høyring: framlegg til endring i lov om stadnamn 18. mai 1990, oppfølging av Stortingets dokument nr. 8:58 (2007-2008).

Norsk namnelag er ein organisasjon av namneinteresserte i heile landet, både fagfolk frå akademiske institusjonar og folk med særskild interesse for tradisjon, språk og kultur med vekt på det lokale. Laget gjev ut det einaste faglege tidsskriftet for namnegransking i Noreg, Namn og Nemne (1984-), og meldingsbladet Nytt om namn to gonger i året. Medlemstalet er snautt 400.

Norsk namnelag vil fyrst uttrykkja støtte til Kulturdepartementet (KUD) i det viktige hovudprinsippet at "gårdsnavn fortsatt bør følge dagens saksbehandlingsregler". Like sidan 1830-åra har offentlege organ i varierende grad regulert skrivemåten av norske gardsnamn og stadnamn generelt.

I høyringsframlegget går KUD inn for å skilja ut bruksnamn som ein eigen kategori under gardsnamn og gje grunneigarar det avgjerande ordet i normeringa av bruksnamn i strid med dei reglane som gjeld i dag. Norsk namnelag vil gå mot å behandla bruksnamn juridisk som ein eigen kategori unnateken frå offentlig normering. I saksorienteringa legg KUD sjølv fram argument for at stadnamnlova ikkje bør endrast på dette punktet, m.a. i pkt. 3.1 med opplisting av norske rettskrivingsprinsipp som kan verta brotne i privat normering av bruksnamn.

Bakgrunnen for framlegget er det særnorske forholdet mellom etternamn og gardsnamn, som er to åtskilde juridiske kategoriar med prinsipielt ulik funksjon.

Gardsnamna er offentlege stadnamn med opphav langt tilbake i vår historie, mange går minst tusen år tilbake til tidleg mellomalder og vikingtid, medan etternamna er av langt nyare dato. Noreg var eit av dei siste landa i vår kulturkrins som innførte krav om etternamn så seint som i 1923 etter at bruken hadde festa seg i andre halvdel av 1800-talet.

Då skikken med etternamn feste seg, var Noreg eit jordbrukssamfunn med små og svake bysamfunn. M.a. derfor kom den dominerande typen etternamn til å verta etternamn med opphav i gardsnamn, men med ein skrivemåte som avspegla skriveskikken på 1800-talet, også etter at gardsnamna fekk ei fornorska form i samsvar med utviklinga av eit eige norsk skriftspråk. Dermed oppstod det i mange tilfelle eit språkleg skilje mellom etternamn av gardsnamn i privatrettsleg funksjon påverka av dansk skriveskikk særleg på 1800-talet (typen *Wegge*, *Straabø*, begge frå Suldal), og dei offisielle (kartfeste) gardsnamna (offisielle former *Veka*, *Stråpa*). Bakgrunnen for endringsframlegget frå Departementet er at enkelte grunneigarar har ønskt å kartfesta gardsnamnet i slektsnamnform (*Wegge*, *Straabø*) og dermed gje det ein ny offisiell status.

Kategorien etternamn ligg juridisk under lov om personnamn (2004), som er individ- og slektsorientert, og ikkje under lov om stadnamn, som er normativ og fellesskapsorientert. Grunneigarar og andre borgarar har i lov om personnamn stor fridom til å normera etternamnet sitt som dei vil (*Vik*, *Wiik*, *Wik*, *Vig* osv.), men *Norsk namnelag* vil klart rå frå at slike namnevariantar skal

få status som offisielle former av stadnamn, også av den grunn at eigedommar hyppigare enn før skifter eigar, særleg etter dei siste tiårs strukturendringar i norsk jordbruk.

Norsk namnelag vil prinsipielt gå mot at

”fastsettelsen av skrivemåten [av bruksnavn] skal følge grunneiers eller festers ønsker” med delargumenta nedanfor i tillegg til den meir generelle argumentasjonen ovanfor.

Meir prinsipielle moment:

- Det ligg eit funksjonelt og juridisk skilje mellom gardsnamn (stadnamn, typen *Stråpa*) og etternamn (typen *Stråbø*). Etternamn av gardsnamn kan ikkje igjen i neste omgang få avgjerande innverknad på skrivemåten av stadnamn (bruksnavn eller gardsnamn), slik høyringsframlegget legg opp til.
- Alle stadnamn høyrer til vår felles norske språkkultur som ikkje private interesser skal normera.
- Skiftande grunneigarar med ulik oppfatning av skrivemåten av bruksnamnet kan ikkje gje varierende bruksnamn offisielle funksjonar (kart, adresser o.a.).

Meir praktiske konsekvensar:

- Skrivemåten av gardsnamn og bruksnavn må følgja vanlege rettskrivingsprinsipp. Dersom skrivemåten ikkje følgjer vanlege rettskrivingsprinsipp og har varierende former, kan resultatet verta forvirring i adressesøk eller søk i nettenester (GPS, redningsteneste, ambulanse- og brannutrykking). Sidan folk flest naturleg nok vil søkja namn i ei form som følgjer vanleg norsk rettskriving, vil avvikande namneformer ikkje dukka opp i søket.
- Det vil verta problematisk i praksis å skilja mellom gardsnamn (offentleg normering) og bruksnavn (privat normering). Eit slikt skilje er kunstig, og folk flest skil ikkje klart mellom desse kategoriane.
- Allmenn forvirring vil verta resultatet dersom brukarane finn eit stadnamn på kartet i varierende former, også frå kartutgåve til kartutgåve (*Vik, Wiik, Vig*, osv.). Formvariasjonen vil også by på utfordringar for Kartverket.

Andre konsekvensar:

- Det vil vera opplagt uheldig om ein grunneigar får medhald i ein skrivemåte som bryt med etymologisk opphav (typen *Stråbø*) og lokal og ofte eldgammal uttale (typen /stråpa/).
- Premissane for godkjenning av endring av namn er uklåre. Hovudkravet er ”at den ønskede skrivemåten har vært i offentlig bruk på stedet”. Fleire skrivemåtar kan ha vore i bruk, og ulike grunneigarar kan ha ulik oppfatning av korleis bruksnamnet skal skrivast.

Til slutt vil vi gjerne peika på at vi ikkje kjenner frå noko anna land i vår kulturkrins ein praksis med privat og vekslende normering av stadnamn i bruk på kart og i andre offisielle funksjonar. Dersom Departementet sine endringar i lov om stadnamn skulle verta vedtekne, vil Noreg verta ståande nokså åleine i ein slik inkonsekvent normeringspraksis.

Norsk namnelag
v/ Olav Veka
leiar